

OVERBEVOLKING GEVANGENISSEN

'We hebben meer rechterlijke en politieke moed nodig, tegen de publieke opinie in

Op 26 april bracht magistratenvereniging Magistratuur en Maatschappij een vierhonderdtal magistraten, advocaten, middenveldorganisaties en beleidsmakers samen voor een conferentie over de schrijnende overbevolking in de Belgische gevangenis. Opzet van de samenkomst was om te zoeken naar concrete acties die magistraten kunnen nemen om op korte termijn de druk op de ketel te verlichten. De Juristenkrant sprak met Evelien de Kezel en Pierre Lefranc van M&M over de voorstellen die zij hebben: 'Ons doel is om levensvatbare oplossingen te vinden. Dat vergt een andere dialoog en samenwerking dan degene die tot nu toe is gevoerd.'

Ruth Boone

Pierre Lefranc is al jaren lid en momenteel voorzitter van de Commissie van Toezicht in de Gentse gevangenis en kent het probleem van binnen en van buiten. Hij is erevoorzitter van M&M. Evelien de Kezel maakte onlangs de overstap van de arbeidsrechtbank naar het Brusselse Hof van beroep, waar ze nu strafzaken behartigt. Zij is covoorzitter van M&M. 'In maart van vorig jaar schreef advocaat Philip Daeninck een opiniestuk op Jubel waarin hij de magistratuur oproept om mee verantwoordelijkheid te nemen voor de overbevolking. Er wordt dus meer en meer naar ons gekeken voor oplossingen. Magistratuur & Maatschappij neemt het thema zeer ter harte, en onze conferentie was dan ook een antwoord op die oproep. Onze aanname was dat wij magistraten inderdaad mee kunnen helpen om oplossingen aan te dragen.'

Pierre Lefranc: 'Ik had daarop aangedrongen. Ik kom wekelijks in de gevangenis van Gent. Men weet allang dat veel, zo niet alle, problemen te wijten zijn aan de overbevolking. De overbevolking van 50 jaar geleden is niet die van vandaag. Het is veel dramatischer geworden. Het gaat om grotere aantallen. In de jaren '90 schreven Sonja Snacken, Kristel Beyens en Christian Eliaerts het boek 'Barstende muren' over de overbevolking. De gevangenispopulatie schommelde tussen 1970 en 1988 rond de 6.000 gedetineerden terwijl het aantal celplaatsen in 1989 4931 bedroeg. Op de conferentie vernamen we dat de gevangenis capaciteit op 15 april 11.040 bedden bedroeg en dat er dan 12.877 mensen waren opgesloten. Een beleid van expansionisme heeft het probleem van overbevolking niet verholpen. Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat het uitbreiden van gevangenis capaciteit een aanzuigeffect heeft. Dat is dus niet de oplossing. Bijbouwen duurt bovendien jaren. Magistraten van de raadkamer, het parket en de zetel moeten durven creatiever zijn bij het nemen van hun beslissingen.'

De Kezel: 'Vooraf op de korte termijn. We kijken nu te veel allemaal naar mekaar, zonder verantwoordelijkheid te nemen, terwijl we allemaal een rol spelen. Dat is een pragmatisch, maar wel een correct en simpel uitgangspunt. De conferentie heeft ons in die overtuiging bevestigd: we moeten met de drie staatsmachten kijken naar wat op korte termijn werkt en welke rol we daarin hebben.'

'De gevangenis van vandaag staan gelijk aan trauma: voor de gedetineerden zelf, maar ook voor iedereen die er werkt: directeur, personeel en zorgverleners. Vanaf het begin van het traject. Bijvoorbeeld: als iemand veroordeeld is tot een straf tot drie jaar, weet hij nu vaak niet eens wanneer hij naar de gevangenis moet. Hij krijgt de mededeling: als het aan u is, zal je het wel horen. Dat is een zwaard van Damocles dat boven zijn hoofd hangt. Als hij dan die brief krijgt, heeft hij vijf dagen om zich aan te melden. Je zou van die vijf dagen een maand kunnen maken, zodat de betrokkene de tijd heeft om zijn leven te organiseren. Daarmee geef je de boodschap: 'We zien je nog als mens.' Nu ontmenselijken we gedetineerden op allerlei manieren. Als je dat anders aanpakt, kan het meehelpen om de recidive te verminderen. Als je dat niet doet, dan schiet je jezelf als samenleving in de voet. Die inzichten zijn heel mooi naar voren gekomen tijdens de conferentie.'

Lefranc: 'Met de Commissie van Toezicht in de Gentse gevangenis hebben we twee keer een burgemeestersbevel uitgelokt om geen grondslapers meer toe te laten. Ik heb toen van de gelegenheid gebruik gemaakt om strafrechters, onderzoeksrechters en rechters van de raadkamer en het parket uit te nodigen voor een rondleiding in het cellulair gedeelte van de gevangenis. Magistraten moeten zien, horen en ook ruiken, hoe het is om met drie 23 uur op 24 opgesloten te zitten in een cel van negen vierkante meter, met een wastafel en een toilet. Velen kregen een schok toen een celdeur openging. Dat is mijn drijfveer, dat magistraten dat weten. Zeggen 'het is niet onze zaak, wij moeten ons niet inlaten met de strafuitvoering' vind ik een verkeerd uitgangspunt.'

'Ik stel vast dat strafrechters in hun strafbepaling rekening beginnen houden met de mensonwaardige toestand in de gevangenis, bijvoorbeeld de Luikse strafrechter in een vonnis van 30 maart 2022. In Antwerpen heeft de raadkamer op 22 april 2025 om die reden een aanhouding omgezet naar een aanhouding onder elektronisch toezicht. Nog recenter deed de Gentse KI dat ook, zij het zonder de inhumane detentieomstandigheden daarvoor aan te grijpen. Het Hof van Cassatie sluit overigens de deur niet voor argumenten over mensonterende omstandigheden tegen de verlenging van de voorlopige hechtenis. Men mag toch niet vergeten dat het EHRM België al verschillende malen heeft veroordeeld voor

© Wouter Van Vaerenbergh

© Wouter Van Vaerenbergh

het stapelen van mensen in de gevangenis. Wel, ik vind het schizofreen dat de nationale rechter dat weet en toch blijft beweren dat de uitvoering van een opgelegde gevangenisstraf niet zijn of haar zaak is.'

PAY FOR QUALITY

Het speerpunt in het pleidooi van Lefranc en de Kezel is: minder gedetineerden, niet meer gevangenis. Dat begint al bij de instroom. Maar ook voor het voorkomen van recidive moet veel meer aandacht zijn, bepleiten ze.

De Kezel: 'We kunnen daarvan niet meer wegkijken. Belgische rechters spreken blijkbaar te lange gevangenisstraffen uit in vergelijking met de buurlanden en met betrekking tot hun effect. Als mensen te lang in de gevangenis zitten, voegt het niets meer toe en doe je zelfs afbreuk aan de detentiedoelstelling. Die stijging van duur en aantal gedetineerden komt voor een stuk omdat de samenleving een bepaald gevoel van veiligheid vooropstelt. Veiligheid is een kernthema geworden. We zien nu mensen geïnterneerd of opgesloten worden die dat vroeger niet zouden zijn geweest. Er is dus duidelijk een *net widening effect*. Een deel van de oplossing is dus om die mensen niet in de gevangenis te stoppen. Dat vergt meer rechterlijke moed.'

'Ik heb het gevoel dat we als magistraten al met een meer kritisch oog naar die interneringen en het opleggen van gevangenisstraffen aan zieke mensen die feiten plegen, beginnen kijken. Moet je mensen die feiten plegen tijdens een psychose in die slangenkul werpen? Als je dat doet met iemand die eigenlijk zorg nodig heeft, dan geef je die persoon eigenlijk op. Het suïdecijfer is in de gevangenis ook veel hoger dan in de normale samenleving. Rechters zouden meer mogelijkheden moeten krijgen om mensen verplicht te laten opnemen. Daar moet dan wel financiering voor komen. Want er zijn nu al wachtlijsten. En geïnterneerden en psychiatrische patiënten die feiten hebben gepleegd, zijn al geen populaire groep in de psychiatrie. Het is een kwestie van budgetten, zowel op het niveau van de federale minister

van Volksgezondheid als op Vlaams niveau. Als je die populatie er al zoveel mogelijk uithaalt, zit je met een grote win-win. Dat kan eigenlijk al op korte termijn. Pas de wetgeving aan en zorg voor de budgetten.'

Is dat een kortetermijnoplossing? U weet toch al wat het antwoord zal zijn? 'Er is geen geld.' Het is een keuze die men niet wil maken op beleidsniveau.

De Kezel: 'Dan moeten we met z'n allen een spiegel voorhouden aan de samenleving. Wilen we werkelijk mensen opofferen die eigenlijk zorg nodig hebben omdat we er geen geld voor over hebben? En is detentie überhaupt goedkoper dan zorgverlening, zeker als je rekening houdt met alle detentieschade en grote kans op recidive? Dat is een vraag die ook eens uitgeklaard zou mogen worden.'

Lefranc: 'Het aantal geïnterneerden is schrikwekkend toegenomen, zeker in Gent, waar er 200 zijn op een populatie van 450 tot 500. Overbevolking verhelpen is het interneringsprobleem van de gevangenis verhelpen. Blijkbaar beslissen Gentse rechters veel makkelijker tot internering in vergelijking met Antwerpen en Brussel. Hoe en waarom weten we niet. Het is een vaststelling. Ik hoor van rechters in Gent dat de kwaliteit van de psychiatrische verslagen niet goed is. Dat is begrijpelijk, de pool is te klein, er zijn te weinig gerechtspsychiaters. De betaling is een ramp, wie wil dat nog doen? Welnu, als de kwaliteit van die verslagen niet zo goed is, waarom beroept men zich er dan toch op om zoveel mensen te interneren? Na vele gesprekken heb ik me al dikwijls afgevraagd waarom bepaalde personen geïnterneerd zijn. Je kan met sommigen van hen echt wel aan de slag, mits goede opvolging. Magistraten moeten zich dus inderdaad afvragen: wordt er niet te snel geïnterneerd? Dat kan een bijdrage op korte termijn zijn vanuit de magistratuur.'

'Natuurlijk is het niet iets wat magistraten alleen kunnen oplossen. Er bevinden zich momenteel zo'n 1.000 geïnterneerden in de Belgische gevangenis. Die horen daar niet thuis,

ze moeten naar de zorg. Maar die is er niet. De FPC's hebben een tijd soelaas gebracht, maar daar zitten ze ondertussen met een doorstromingsprobleem. Dat is een vicieuze cirkel.

De Kezel: 'We mogen ook niet iedereen in vakjes stoppen. Niet iedere geïnterneerde heeft een zwaar psychiatrisch profiel en de grens tussen wie straf nodig heeft en wie vooral zorg, is in de praktijk ook niet altijd makkelijk te trekken. De beslissing tot internering blijft een beslissing van magistraten, gesteund op deskundigenverslagen, maar zij zouden zich moeten kunnen laten bijstaan door bijvoorbeeld magistraten met een zorgachtergrond, lekenrechtshouders, zoals er in de arbeidsrechtbanken rechtshouders in sociale zaken aanwezig zijn. Dan zouden beslissingen misschien meer aligneren met de realiteit.'

'Als het over budget gaat, moeten we trouwens ook durven pleiten voor politieke moed. Iedereen is het erover eens dat de toestand onhoudbaar is. Toon politiek moed en durf dat te zeggen. Politici hebben die rol ook veel meer te spelen, ook al hebben zij misschien schrik daarna niet meer herkozen te worden.'

'Wat ook naar voor kwam tijdens de conferentie, is dat we binnen de drie machten meer moeten inzetten op transversale samenwerking. Magistraten moeten veel meer naar een uniform beleid. Het zou niet mogen zijn dat je afhankelijk van je domicilie sneller geïnterneerd zou raken in Gent dan in Antwerpen of Brussel. En ook politici moeten dat doen. Het is niet alleen een verantwoordelijkheid van de minister van Justitie maar ook van die van Volksgezondheid. Toon die politieke moed. En laat ons allemaal samenwerken en elkaar daarin steunen.'

'Alles wat werkt, is blijkbaar contra-intuïtief, daar waren alle professoren criminologie het over eens tijdens de conferentie. Durf dat ook te zeggen en uit te leggen in de publieke opinie. Magistraten kunnen de criminaliteitsproblemen in de samenleving niet alleen oplossen. En we moeten ook die ambitie niet hebben. Dat moeten we samen doen op een realistische manier, elk vanuit zijn eigen rol en taak.'

'Op de conferentie was er een belangrijk pleidooi voor *pay for quality*. Nu is de meerwaarde van wat men doet, bijvoorbeeld van cellen bijbouwen, nihil in vergelijking met de kost. Het is geld in het water gooien. Overheidsmiddelen zouden beter moeten renderen.'

Lefranc: 'Zeer zeker. Een van de eerste beslissingen die men op politiek niveau zou moeten nemen voor de geïnterneerden is om een grotere poule van psychiaters aan te leggen en hen te betalen zoals het hoort. Het zou tot kwaliteitsvollere verslagen leiden, minder internering, en tot meer aandacht voor de problemen van de betrokkenen. Steek daar overheidsgeld in.'

Is die oefening al gemaakt, de kost van verschillende soorten beleid?

De Kezel: 'Het Rekenhof heeft een tijdje geleden die oefening gemaakt. Wij wilden voor onze conferentie ook een meer economische input. We hebben heel veel mensen benaderd, maar geen enkele econoom zag het zitten om die kostenanalyses te maken. Het is een nobele onbekende, wat de prijskaartjes zouden zijn van bijvoorbeeld meer investeren in ambulante en residentiële zorg voor mensen met zware psychiatrische problematieken die al feiten hebben gepleegd.'

'Dat is trouwens een breder probleem bij justitie. Er wordt soms heel veel geld tegenaan gegoooid, maar niet vanuit het uitgangspunt 'pay for quality'. Als je kijkt naar de triestige werk-omstandigheden, het schrijnend gebrek aan digitalisering, de staat van sommige gerechtsgebouwen, het bij tijden amateurisme waarbinnen wij magistraten moeten werken. Hoe kun je daar zo klungelig mee omgaan? Daar moeten we veel strenger zijn voor de politici. Het is nu vaak een marktverhaal, zeker bij digitalisering. Men stelt een aantal eisen waaraan niemand kan voldoen, of toch niet met het budget dat men ervoor veil heeft. Dan komt er een klein bedrijf dat beweert het wel te kunnen, maar dat draait stevast op niets uit. Hoe kan je keer op keer dezelfde fout maken? Men

moet geld ter beschikking stellen om ons toe te laten een correcte professionele service te leveren. Nu gaat het geld vaak naar belangengroepen, denk aan het verhaal van JustRestart bij de arbeidsrechtbanken. Men streeft geen kwaliteit na Er is een grens aan het ongemak dat we als magistraten, griffiers en medewerkers van justitie kunnen verdragen.'

Lefranc: 'Mensen breken op een bepaald ogenblik emotioneel als het te veel wordt. Ik ken dat. En dat is ook zo in detentie. Het is verschrikkelijk, als je de toestanden ziet in Gent. Je moet jezelf beschermen, want het is hallucinant.'

'Welke vraag moeten wij beantwoorden? Zijn er te weinig gevangenen? Minister Verlinden heeft het nu over bijkomende capaciteit. Nee, dat is de verkeerde vraag. De juiste vraag is: zijn er te veel gedetineerden? Die vraag wordt altijd ontweken. Zijn er nu zoveel meer criminelen dan vroeger? Neen, we zijn represieve geworden.'

De Kezel: 'Strafrechtbeleid is maatschappelijk beleid. We moeten als magistraten en politici een onafhankelijk antwoord durven bieden, en niet zomaar de vraag achterna hollen. Je moet nee durven zeggen, en uitleggen waarom. Maar dat is niet makkelijk. Je krijgt snel veel bagger over je heen. Heel veel mensen zijn kwaad en hebben gevoelens van onzeker-

niveau. Dat maakt de zaken complexer en het kost meer geld. Men staat nu te roepen over de kost van de magistratenpensioenen, maar die opdeling federaal-Vlaams, hoeveel geld gaat daarin verloren? Ook daar zou men veel meer rond de tafel moeten gaan zitten.'

Lefranc: 'Daar heb je zeker een punt. Ik zie het ook in de gevangenis van Gent. De complexe structuur van dit land ontmoet je ook in de zorg. Zorg is een federale bevoegdheid van Volksgezondheid, maar hulp- en dienstverlening is Vlaams. Daarop heeft het Rekenhof gewezen in zijn rapport van 2022. Voor de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden hanteert men een 'importmodel'. Je hebt een aantal Vlaamse coördinatoren in de gevangenen die op zoek moeten gaan naar hulp- en dienstverleners in de vrije samenleving. Men komt dan uit bij vzw's als De Rode Antraciet, Voluit, CAW, Avansa enz, die hulp, begeleiding, sport, cultuur en opleiding in de gevangenis bieden.'

'En heel die zoektocht en die versnippering moet je bovendien coördineren in een regime dat in het teken staat van veiligheid. Dat is een onwaarschijnlijke puzzel, en het resultaat is dat van alle mensen die geholpen zouden moeten worden, maar een kleine minderheid wordt bereikt. Het aanbod is bovendien niet afgestemd op de vraag. Er is daardoor geen

bezoek meer kunnen krijgen van hun kinderen.' De Kezel: 'De zorg en dienstverlening aan gedetineerden is momenteel inderdaad een papieren realiteit die weinig uitstaans heeft met de werkelijkheid. Ook dat is trouwens pay for quality. Dat geld wordt wel betaald, maar er staat te weinig tegenover. En dan hebben we het nog niet over het klachtrecht van gedetineerden, dat eigenlijk louter theoretisch is.'

Lefranc: 'In de Gentse gevangenis zijn er zo goed als geen gemeenschappelijke activiteiten meer voor gedetineerden. Ook de overbevolking leidt evident tot veel klachten. Die klachten komen bij de Klachtencommissie, die in de schoot van de Commissie van Toezicht moet worden ingericht en als bestuursrechtcollege recht moet spreken. Wie dacht dat de klachtenrechtspraak een middel was om aan de overbevolking en alle problemen die daarvan het gevolg zijn, te verhelpen, is na drie jaar van kale reis thuisgekomen. Bovendien moet vaak worden vastgesteld dat aan de uitspraken van de Klachtencommissie door de directie geen gevolg wordt gegeven. Het klachtrecht is dus een niet-efficiënt rechtsmiddel in een context waarin de barstende muren van meer dan 30 jaar geleden nu dreigen te barsten.'

De Kezel: 'Het is inderdaad een fictieve handhavingsrealiteit. Het is allemaal *wasted energy*. Waar zijn we in godsnaam mee bezig? Sta ons toe om ons werk goed te doen. Geef deftige werkmiddelen. Een psychiater kan bijvoorbeeld in de Gentse gevangenis niet eens in CoZo kijken (Collaboratief Zorgplatform, het medisch dossier, nvd). Hij moet erop rekenen dat de gedetineerde hem zelf zegt of hij al eerder werd behandeld en waarvoor.'

'En dan hebben we het nog niet eens over de staat van de gebouwen zelf gehad...'

'Je ziet bovendien dat er nu naast de 12.000 gedetineerden ook nog eens 4.000 in de wacht staan om naar de gevangenis te gaan, en 4.000 in elektronisch toezicht zitten. Ook daar zie je het net widening effect van die roep om veiligheid uit de samenleving.'

DIALOOG

Toch wil de Kezel niet te defaitistisch zijn: 'De conferentie was in die zin een belevenis, niet alleen omdat ze actoren vanuit diverse invalshoeken verenigde en ook politici een forum bood, maar vooral omdat we het gevoel hadden dat we wel degelijk dingen kunnen veranderen om het tij te keren.'

Lefranc: 'Voor M&M was de conferentie belangrijk omdat we willen tonen dat we bereid zijn om in dialoog te gaan. We willen niet onverschillig blijven voor de maatschappelijke problemen. De conferentie heeft een aantal problemen aangekaart, en met de resultaten en voorstellen kunnen we aan de slag gaan.'

De Kezel: 'Het komt er nu op aan dit momentum en het gezamenlijk gecreëerde draagvlak niet verloren te laten gaan en met respect voor de diverse standpunten en invalshoeken werk te maken van haalbare en effectieve oplossingen.'

Evelien de Kezel: 'De gevangenen van vandaag staan gelijk aan trauma: voor de gedetineerden zelf, maar ook voor iedereen die er werkt.'

Pierre Lefranc: 'Resocialisatie gebeurt nu voor de meesten gedetineerden gewoon niet.'

heid en onveiligheid, en willen antwoorden op de criminaliteit, maar het zijn niet de juiste. De juiste zijn contra-intuïtief en moeten veel meer uitgelegd worden.'

Moet je dan als magistratuur ook niet soms je uitspraken beter motiveren?

De Kezel: 'Dat is zo, zeker in strafzaken. Dat is ook een vorm van communicatie, en die communicatie is nodig, niet alleen met de betrokkenen, ook met de samenleving.'

'Wij, magistraten moeten creatief durven denken en over onze schaduw durven springen. We hebben nu communicatiedeskundigen, laat ons die nu ook gebruiken.'

Lefranc: 'De vraag is ook wie die samenleving is. Luister ook naar mensen die het kunnen weten; zoals de vrijwilligers van de Commissies van Toezicht. Zij bezoeken de gevangenis wekelijks waar zij gesprekken voeren met de opgesloten mensen, personeel en directie. Die vrijwilligers maken ook deel uit van de samenleving.'

PAPIEREN REALITEIT

In Gent heb je de drugsbehandelingskaders. Dat initiatief zou volgens het regeerakkoord veralgemeend worden. Zou zo iets ook kunnen werken bij andere problematieken?

Lefranc: 'Het zou zeker kunnen helpen om dat uit te breiden. Het belet evenwel niet dat zo wat een op drie gedetineerden drugs gebruiken in de gevangenis. Dat zijn dus 160 op de 480 gedetineerden in Gent. Een op vijf van hen gebruikten geen drugs vóór hun detentie. Dat zijn dus 32 gedetineerden.'

De Kezel: 'Je zit wel weer te schuren tegen dat belendend perceel van de gezondheidszorg, en de vraag naar meer transversale samenwerking. Een extra moeilijkheid is de saucisonering tussen het federaal en het Vlaams

of onvoldoende detentieplanning naar re-integratie. Er is veel meer nood aan reële hulp- en dienstverlening. Resocialisatie gebeurt nu voor de meesten gedetineerden gewoon niet. Dat verklaart wellicht de hoge recidivecijfers.'

'Een voorbeeld van die moeilijke puzzel is het kinderbezoek in de gevangenis van Gent. Dat gebeurde jarenlang, tot eind 2024, tot eenieders grote tevredenheid onder begeleiding van een heel bekwame en betrokken persoon van het CAW Oost-Vlaanderen die deze dienstverlening vanaf 2025 evenwel heeft afgestoten. De zoektocht naar een andere dienstverleningsorganisatie is vandaag nog bezig. Dramatisch gevolg is dat de gedetineerden sindsdien geen

Enkele voorstellen voor minder gedetineerden en minder recidive

1. Blijf gedetineerden als mensen zien.
2. Voorzie in een maximale termijn van voorlopige hechtenis.
3. Verlaat de assumptie dat mensen zonder vaste verblijfplaats zullen verdwijnen, als ze niet in voorlopige hechtenis worden genomen. Ze vluchten niet weg, ze blijven hier.
4. Zorg ervoor dat mensen verplicht in de zorg kunnen worden opgenomen.
5. Maak mensen vanaf dag 1 duidelijk wat hun detentietraject zal zijn.
6. Durf kortere gevangenisstraffen te geven. Het effect is hetzelfde als lange gevangenisstraffen.
7. Voer Europese richtlijnen over uitlevering correcter uit.
8. Stel een vaste datum voor het einde van de detentie voorop, of geef tenminste duidelijkheid over de criteria die de SURB relevant vindt voor een voorwaardelijke invrijheidstelling. Gedetineerden zien bepaalde trajecten vaak niet zitten omdat ze niet weten of die inspanning ergens toe zal leiden. Als men dat houvast heeft, en een zekere voorspelbaarheid aan het eigen leven kan toevoegen, dan is men meer bereid om aan zijn re-integratie te werken.
9. Hou rekening met de groei van het aantal oudere gedetineerden, en zorg voor integratie met de belendende percelen van de zorg, waardoor meer uitstroom mogelijk is.
10. Geef de tools en neem magistraten serieus. Treed in dialoog met alle stakeholders.

MATHILDE STEENBERGEN OVER DE OVERBEVOLKING VAN DE BELGISCHE GEVANGENISSEN

'Het probleem wordt alsmaar groter omdat we in een vicieuze cirkel zitten'

'Door de uitvoering van de straffen tussen zes maanden en drie jaar, zijn er 1.689 gedetineerden bij gekomen.' Dat zei Mathilde Steenbergen, directrice-generaal dienst Penitentiaire Inrichtingen op de studiedag van Magistratuur en Maatschappij. Het overbevolkingsprobleem waar het Belgisch gevangeniswezen al decennia mee kampt, kreeg daarmee een nieuwe opstoot. 'Maar los van het gevoerde beleid zijn er de laatste drie jaar ook 1.000 gedetineerden bijgekomen in de andere categorieën. Zelfs zonder enige beleidsverandering zouden we elk jaar één gevangenis moeten bijbouwen.' Kunnen we eigenlijk nog wel spreken over een crisis of over een probleem dat stilaan structureel geworden is? 'We zitten duidelijk in een crisismodus.'

Dirk Leestmans

Dagelijks kijken we naar de cijfers. Wat is het aantal van vandaag? Moeten we hier of daar actie ondernemen? Waar kunnen we verschuivingen doen? Maar het klopt, eigenlijk kampen we al dertig jaar met dat probleem van overbevolking. In die zin is het structureel.'

Hoe verklaar je dat dat probleem na dertig jaar nog altijd niet wezenlijk is aangepakt?

Mathilde Steenbergen: 'Euh...Hebt u even?' 'Ik denk dat er de voorbije decennia wel degelijk pogingen gedaan zijn om dat probleem aan te pakken, met de beste bedoelingen ongetwijfeld, maar met vooral toch *netwidening* als effect. Het is ook een bijzonder complex probleem waar tal van factoren een impact hebben. Men heeft het veel te lang gezien als een probleem van het gevangeniswezen maar het is duidelijk dat wij alleen dat nooit kunnen oplossen. Dat besef dringt langzaam door. Ook een deel van de magistratuur bijvoorbeeld is zich bewust van haar verantwoordelijkheid. Kijk naar de recente studiedag van Maatschappij en Magistratuur.'

'Het probleem wordt alsmaar groter omdat we in een vicieuze cirkel zitten. Ons personeel is berekend op onze capaciteit, niet op onze bevolking. Daardoor geraakt bijvoorbeeld de PSD (Psycho Sociale Dienst die de dossiers van voorwaardelijke vrijlating voorbereidt, red.) overwerkt waardoor de dossiers zich daar opstapelen, verslaggeving blijft liggen, reclasering vertraging oploopt, mensen langer in de gevangenis blijven zitten...'

'Die perverse dynamiek zie je op verschillende vlakken. Onze gebouwen zijn niet voorzien op die aantallen. Verouderde gebouwen worden door de overbevolking nog sneller slechter, waardoor we zelfs soms inrichtingen moeten sluiten. Maar daardoor verhogen we dan weer de druk op die andere gebouwen waar het ook weer slechter wordt.'

'De douches bijvoorbeeld. Dat is een gigantisch probleem. Als je douches maakt voor 500 man en er zitten er altijd 700 te douchen, tja...'

Voor de gevangenis gebouwd via de publiek-private samenwerking zijn er contractuele afspraken waarbij er een maximumcapaciteit is bepaald en er een aanzienlijke meerprijs betaald moet worden zodra die capaciteit overschreden wordt. Daardoor bleven die nieuwe gevangenis lange tijd gespaard van ernstige overbevolking.

'Die tijd is stilaan ook voorbij. Het probleem van overbevolking begint zich ook te stellen in de gevangenis gebouwd in die privé-publieke samenwerking. En dat heeft inderdaad ook

financiële consequenties. We betalen aan de eigenaar van het gebouw die ook instaat voor het onderhoud, een meerprijs. Daar zit een zekere logica in.'

Definieert u het overbevolkingsprobleem in termen van te veel gevangenen of te weinig plaatsen?

'Kijk naar de geïnterneerden. Er is heel veel geïnvesteerd in capaciteitsuitbreiding. Er zijn twee Forensische Psychiatrische Centra bijgekomen plus 500 plaatsen in de reguliere psychiatrie. Samen duizend plaatsen dus. Het aantal geïnterneerden in de gevangenis daalde even van 1.000 naar 500 maar er zitten er ondertussen weer meer dan 1.000.'

U zegt daarmee eigenlijk: hoe meer plaatsen hoe meer gedetineerden?

'Ik tracht altijd genuanceerd te zijn. Ik zeg vooral dat we dat goed in de gaten moeten houden. Ik ben niet principieel tegen bijbouwen, ook al omdat ik me bewust ben van de tijdsgeest. Ik wil best redelijk zijn en ben bereid compromissen te sluiten. Maar we moeten wel af van het idee dat bijbouwen het probleem zal oplossen. Alle cijfers bewijzen dat: hoe meer cellen, hoe meer gedetineerden. Willen we dat? En hoe ver willen we daar dan in gaan? Want gevangenis kosten handenvol geld. En het systeem is niet efficiënt. Kijk naar het torenhoge recidivecijfer, zo'n 70 procent. Dus we moeten het sowieso anders aanpakken. Ben ik dan 100 procent voor reductionisme? Neen. Ik vind dat we moeten zoeken op een *evidence based* manier naar de juiste capaciteit voor ons land.'

Het probleem is nu net dat beleidsmakers in deze materie niet snel geneigd zijn te luisteren naar de criminologie? U spreekt zelf in dit verband over een contra-intuïtieve wetenschap en het lijkt erop dat vooral de intuïtie gevolgd wordt, minder de wetenschap?

'Dat klopt, maar je kan desondanks toch wel *evidence based* werken. Ik zie het ook als onze rol om ervoor te zorgen dat die contra-intuïtieve boodschap voldoende gebracht wordt. Als administratie moeten we meer van ons laten horen. We zijn *civil servants*. Dat voordeel hebben we, we hoeven niet verkozen te worden. Het is onze plicht om ook objectiviteit in het debat te brengen, de emotie er wat uit te halen en goed onderbouwde adviezen te geven.'

Maar het is finaal wel de politiek die beslist en het politieke besluitvormingsproces heeft ook zo zijn dynamiek?

'Dat is me bekend. Maar ik heb ook geleerd dat invloed soms belangrijker is dan macht. Een ambtenaar moet loyaal zijn naar het beleid dat

Mathilde Steenbergen: 'Wij zijn civil servants. Dat voordeel hebben we, we hoeven niet verkozen te worden. Het is onze plicht om ook objectiviteit in het debat te brengen, de emotie er wat uit te halen en goed onderbouwde adviezen te geven.'

uitgestippeld wordt. Maar dat neemt niet weg dat hij invloed kan uitoefenen op dat beleid.' 'Het is een moeilijk politiek debat. En het is aan ons om risicoanalyses te maken waardoor politici met meer kennis van zaken een keuze kunnen maken. En of die keuze dan voor ons oké is of niet, is iets anders. Maar je moet wel minstens alles gedaan hebben om politici alle info te geven die ze nodig hebben. Dus daar proberen we nu heel hard op in te zetten.'

We leven in tijden van punitief populisme, zo werd herhaaldelijk gezegd op de studiedag van Magistratuur en Maatschappij?

'Maar de tijdsgeest wordt gemaakt door ons allemaal. Dus waarom zouden we er geen invloed op kunnen hebben? En ook al maken we ons daarmee niet populair, het is wel onze plicht om met een goed onderbouwd discours dat probleem op de agenda te blijven zetten.'

NARCOTERREUR

Minister van Justitie Verlinden (CD&V) heeft al gezegd dat we het probleem deze legislatuur niet opgelost krijgen. Hoe optimistisch bent u?

'Ze heeft gelijk. Niemand kan dat probleem snel oplossen. Daarvoor hebben we minstens tien tot vijftien jaar nodig.'

'Wij zien vijf grote stappen. Geef ons eerst een beetje zuurstof. Zoals het nu is, is het ronduit onveilig, zowel voor het personeel als voor de gedetineerden als voor de maatschappij. Daarom: neem urgente maatregelen en dat is dan de noodwet.' (Op het moment van het interview werd de nieuwe noodwet goedgekeurd door het kernkabinet en deze ligt nu opnieuw bij de Raad van State - red.)

'De tweede stap is: geef ons de nodige middelen zodat wij, ondanks de overbevolking, meer kunnen doen dan alleen maar mensen stapelen. Concreet: koppel onze budgetten aan de effectieve bevolking in plaats van aan de capaciteit. Dat is nu het geval voor voeding en medische kosten, maar we willen dat ook voor personeel en algemene werking. Dan zouden we minstens al een beetje kunnen bijdragen tot meer veiligheid, voor, tijdens en na detentie, in de gevangenis én in de samenleving.' 'En we moeten in het bijzonder meer aandacht hebben voor de veiligheid van ons personeel. Kijk naar de nieuwe bedreigingen waarbij onze

beambten achtervolgd worden tot in hun privéleven. Dat moet stoppen. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Bedreigingen binnen de gevangenis muren kan je vaak nog wel efficiënt aanpakken, bedreigingen buiten de muren, is veel moeilijker. Daarvoor moet je veel meer samenwerken met partners.'

Uit welke hoek komt die dreiging? Heeft het te maken met een nieuwe categorie van gedetineerden?

'Allemaal bewezen is dat nog niet, maar naar mijn gevoel is er wel een link met de georganiseerde criminaliteit. Kijk naar de bommen en granaten in Antwerpen en schietpartijen in Brussel. Eigenlijk zien we daarvan ook de uitlopers binnen het gevangeniswezen.'

'Wij zijn een afspiegeling van de maatschappij. De bendes die rondlopen in de samenleving zitten ook in de gevangenis en organiseren zich daar, erger, zetten de criminele activiteiten verder vanuit de gevangenis.'

Het idee van een afzonderlijke gevangenis voor de categorie van de zogenaamde narcoterroristen, zoals bijvoorbeeld in Nederland en Frankrijk, lijkt België niet te volgen? Hier wordt er gewerkt op basis van een individueel beveiligd regime dat dan weer fel gecontesteerd wordt door de betrokkenen en hun advocaten?

'Dat is een heel moeilijk evenwicht. Enerzijds is er die tijdsgeest met de steeds luider roep naar repressie. Maar aan de andere kant zitten wij met een toegenomen juridisering van de rechten van gedetineerden. Daartussen zitten we *gesandwiched*, Iedereen is verantwoordigd dat de zogenaamde *high value targets* contact kunnen houden met de buitenwereld maar aan de andere kant stellen de klachtencommissies en commissies van toezicht zich steeds actiever, om niet te zeggen activistischer op en vragen niet alleen maar bekomen ook dat die individuele regimes beëindigd worden. En dan denk ik: wat is het nu? Enerzijds roepen: strenger, strenger, strenger. Anderzijds zijn er toch ook wel politici die die wetten gestemd hebben om die rechten te garanderen.'

'Ik ben de grootste fan van de basiswet en het is evident dat die basisrechten gerespecteerd moeten worden. Maar door alles te eng juridisch te bekijken, verstoort dat wel een beetje de normale manier van omgaan met elkaar.'

De slinger van de juridisering is te veel doorgeslagen?

'Ja. Heel duidelijk. In de praktijk wordt er soms toch een beetje overdreven mee omgegaan.' 'Neem het voorbeeld van iemand die van een open naar gesloten sectie mag verhuizen. We moeten dat allemaal uitgebreid individueel motiveren. Dat is een gigantisch werk, want directeurs zijn geen juristen maar ze moeten zich wel verdedigen tegenover juristen. Allemaal extra werk in tijden van overbevolking, zeg ik er nog even bij. Het gevolg is dat men soms beslist iemand in een gesloten sectie te houden want eenmaal in een open sectie krijg je die beslissing nog moeilijk teruggedraaid. Zo wordt het ons onmogelijk gemaakt om nog goed te doen. En op den duur dreigt de toepassing van de basiswet door die juridisering uitgehold te worden. En dat is problematisch want dan zijn we eigenlijk de rechten weer aan het afbouwen, gewoon omdat we er absoluut rechten van willen maken.'

Is het probleem van de zogenaamde narcoterroristen in Belgische gevangenisbeheersbaar? Heeft België ook plannen in de richting van afzonderlijke gevangenis zoals een aantal Europese landen?

'Het is een groep die extra aandacht vereist, maar in België hebben we nu ook weer niet zo heel veel van die mensen. Zolang dat zo blijft, blijft het voor ons beheersbaar op de wijze dat we het nu doen.'

'Soms heb ik wel de indruk dat in sommige landen veel meer kan dan bij ons. Net omdat wij zo fel alles in regels en wetten gieten en we daarin een beetje doorslaan. Als sommige *high value targets* misbruik blijven maken van het recht om te telefoneren om zo boodschappen over te brengen, sorry, dan vind ik dat die persoon niet nog een recht op telefoon moet hebben.'

RECHTERS EN OVERBEVOLKING

Het gevangeniswezen wordt eigenlijk voortdurend geconfronteerd met problemen waar het zelf geen vat op heeft?

'Daarom dat we in ons stappenplan ook kijken naar samenwerking met al onze partners. Iedereen moet mee in bad. En dan hebben we het over Volksgezondheid voor de geïnterneerden maar ook de penitentiaire gezondheidszorg, de Regie der Gebouwen voor de capaciteit, ambtenarenzaken om vlotter te kunnen rekruteren, de Dienst Vreemdelingenzaken om mensen uit te wijzen, de deelstaten want zij zijn verantwoordelijk voor de re-integratie...'

'Dus we moeten echt al die partners aanspreken op hun verantwoordelijkheid in het verhaal.'

En dan is er nog de magistratuur, zij die mensen in voorhechtenis nemen en gevangenisstraffen uitspreken?

'Dat is de vijfde en laatste stap; we moeten een fundamenteel debat voeren over straffen en uitvoering van straffen. Op welke manier willen we straffen? Hoelang willen we straffen? Waar moet die straf uitgevoerd worden? En dat is echt wel een debat dat we inderdaad met de magistratuur en de advocatuur moeten voeren.'

Hebt u het gevoel dat er binnen de magistratuur nog te vaak gedacht wordt in termen van straf = gevangenis?

'Ja, al is er wel een evolutie. Ik merk dat er meer over nagedacht wordt dan vroeger.'

Ik hoor sommige magistraten zeggen: het is mijn job straffen uit te spreken, niet om ervoor te zorgen dat er plek is in de gevangenis. Dat is de verantwoordelijkheid van de uitvoerende macht?

'Er zullen er absoluut zijn die dat zo zeggen, maar ik hoor hoe langer hoe meer andere geluiden. Magistraten die erkennen dat er een probleem is waar ook zij hun verantwoordelijkheid voor willen nemen. Die conferentie over de overbevolking die georganiseerd is door de magistratuur, alleen dat al vond ik fantastisch.'

Vindt u dat een rechter die gevangenisstraffen uitspreekt ook rekening moet houden met de realiteit van de overbevolking? Hoe die straf in de praktijk uitgevoerd zal worden?

'Dat is een hele moeilijke vraag. Ik hoor rechters zeggen dat ze meer alternatieve straffen zouden willen uitspreken maar er zijn wachtlijsten en dus wordt het toch een gevangenisstraf. Ik vind vooral dat een rechter consequent moet zijn. Want als hij daarmee rekening houdt, moet hij ook rekening houden met de realiteit van de gevangenisstraf.'

'In de praktijk zagen we het ook bij de straffen van 37 maanden die werden uitgesproken om toch maar zeker te zijn dat ze ook uitgevoerd zouden worden. Magistraten kunnen dus niet zeggen dat ze zich niet laten beïnvloeden door dat soort factoren. Als je met heel die context rekening houdt, dan kan men best ook rekening houden met de context van onze gevangenis. In welke omstandigheden gaan we die mensen steken?'

'Maar de fundamentele kwestie is natuurlijk of een rechter voldoende kennis heeft van wat er verwacht kan worden van een gevangenisstraf. Wetende dat 70 procent recidiveert, kan je je toch wel vragen stellen over de effectiviteit van de gevangenisstraf. En ik zeg er meteen bij dat wij als gevangeniswezen verplicht zijn meer kwaliteit te geven aan de uitvoering van die gevangenisstraffen. Detentie moet zinvol zijn. Het debat moet dus van focus veranderen, van kwantiteit naar kwaliteit.'

Het systeem van voorwaardelijke vrijlating staat ook op de helling. 53 procent van de gedetineerden kiest voor strafeinde en laat de procedure voor wat ze is.

'Dat is een groot probleem dat gigantisch onderschat wordt. Het heeft geen zin om te toeteren dat iedereen op één derde vrijkomt. Want ook dat hoor ik rechters nog zeggen. (nadrukkelijk) Het is niet zo.'

'De vraag is of iemand kiest voor strafeinde omdat hij de moeite niet wil doen om te re-integreren. Tot daaraan toe. Problematisch wordt het pas echt als iemand niet kan re-integreren omdat de psychosociale dienst overwerkt is en zijn dossier daarom vertraging oploopt. En als de PSD zijn verslag klaar heeft, wordt het nog erger als bijvoorbeeld iemand met een drugsverslaving twee jaar moet wachten om ergens binnen te geraken om therapie te kunnen volgen. Dan zit hij wel twee jaar langer binnen. Dat gebeurt helaas veel vaker dan een gedetineerde die niet wil re-integreren.' 'Dat noem ik het falen van de maatschappij en wij betalen daar een heel hoge prijs voor met overbevolking en extra veel recidive.'

EVALUEREN EN BIJSTUREN

U roept op meer te praten met elkaar. Wat zou u eigenlijk willen zeggen tegen wie?

'Ik ben het een beetje beu altijd met de vinger naar elkaar te wijzen en wederzijdse verwijten te maken. Het heeft geen zin om de magistratuur, de advocatuur, de politiek constant aan te vallen.'

'Daarom, laat ons praten met elkaar, laat ons naar elkaar toe groeien, want we hebben één gemeenschappelijk doel en dat is een veiliger maatschappij.'

Vreemd is ook dat de criminaliteit daalt terwijl de gevangenisbevolking toeneemt. Hoe verklaart u die ogenschijnlijke tegenstelling?

'Moeilijke vraag. Ik kan het niet bewijzen maar ik heb het gevoel dat de roep naar repressie altijd maar groter wordt met als gevolg strengere straffen natuurlijk. Anderzijds hoor ik dat de criminaliteit misschien niet is toegenomen maar wel de complexiteit en de ernst van de criminaliteit. Het zijn zaken die onderzocht zouden moeten worden.'

U was zelf kabinetschef van minister Van Quickenborne (Open VLD) toen beslist werd de korte gevangenisstraffen uit te voeren. Later zei ex-minister Van Tigchelt (Open VLD) dat dat een vergissing was. Wat denkt u?

'Vooreerst, de definitie van korte straffen stoort me. Een straf tussen zes maanden en drie jaar is geen korte straf te noemen.'

'En ik blijf erbij dat het principieel een goede beslissing was. Het is juist beleid straffen die uitgesproken zijn ook uit te voeren.'

'Maar ik geef anderzijds ook toe dat vooral de tweede fase van die beslissing, de uitvoering van de straffen tussen zes maanden en twee jaar, beter overwogen had moet worden. Dus na de eerste fase, uitvoering van straffen tussen 2 en 3 jaar, hadden we opnieuw moeten evalueren en bijsturen en geduldiger wachten op meer capaciteit.'

'Weet wel dat de partijen die nu zeggen dat het niet verstandig was om dat te doen wellicht dezelfde zouden zijn om kritiek te hebben mochten we het niet gedaan hebben. Weet je, als je niks doet kan je ook niks misdoen. En in dit domein van overbevolking hebben we te lang te weinig gedaan.'

Zit uw professioneel verleden als kabinetschef u wel eens tegen in het debat dat u op gang wil brengen? Toen u in de Kamercommissie Justitie de noodwet kwam uitleggen, werd u daar in elk geval op aangesproken.

'Neen, zo ervaar ik het niet.'

'Ik vind dat ook een beetje vreemd dat we blijkbaar altijd bang zijn om moeilijke vragen te beantwoorden. Of dat we altijd bang moeten zijn om te zeggen: *tja, dat hadden we misschien toch beter een beetje anders gedaan*. Is dat zo erg?'

'Maar toegegeven, ik heb het er wel echt moeilijk mee gehad als ik zag hoe er op het terrein gewerkt moest worden. Ik had zelfs schuldgevoelens ten aanzien van de gevangenisdirecteurs. Vandaar wellicht ook het gevoel dat ik nu heb om iets goed te maken.'

'Soms loopt een plan bij de uitvoering fout en dan moet je bijsturen. Je zet dan een stapje terug, maar we gaan nu ook weer niet helemaal terug naar af. Zo gaat dat. Als je maar één stap achteruit zet en drie voorwaarts heb je d'r wel al twee voorwaarts gezet.'

Bij de gevangenisdirecteurs klinkt ook de vraag om de minimale dienstverlening in te voeren vanaf de eerste dag staking. Akkoord?

'Absoluut. Daar twijfel ik zelfs geen seconde aan. (nadrukkelijk) In de gevangenis moet er altijd een minimale dienstverlening zijn.'

Vakbonden denken daar anders over?

'Ik denk zelfs dat hun impact kan vergroten met een minimale dienstverlening. Want nu gaat het bij elke staking over die kwestie en niet over de eisen van de staking. Jammer toch.'

Het blijft wel een sector waar veel sociale onrust is?

'Er is veel sociale onrust maar ook daar zie ik evolutie. We komen uit een tijd waar de vakbonden versus overheid elk in hun loopgraven naar de dingen keken, maar dat ligt achter ons. Ook de vakbonden stellen zich constructiever op. Ze hebben ook gewoon vaak gelijk en dat zeggen we nu ook meer en meer.'

VASTE VI-DATUM

Een paar maanden geleden uitten een aantal Antwerpse strafuitvoeringsrechters hun ongenoegen. Zij vonden dat zij buiten spel gezet werden omdat niet zij als magistraat de beslissingen namen over vrijlatingen. Dat deden wel de gevangenisdirecteurs, ambtenaren nog wel. Klopt hun kritiek?

'Dat staat met zoveel woorden in de wet dus wie ben ik om hen tegen te spreken. Alleen vind ik dan wel dat magistraten daar nog iets meer opgeleid zouden moeten voor zijn als criminoloog en niet alleen als jurist.'

In het geval van de strafuitvoeringsrechtbank is dat in elk geval het geval met de twee assessoren?

'En we zien dan ook het verschil. Bij straffen onder de drie jaar oordelen strafuitvoeringsrechters alleen en zij zijn in vergelijking met de strafuitvoeringsrechtbanken vaak strenger. Wat een beetje vreemd is, kortere straffen die langer uitgevoerd worden in vergelijking met lange straffen die korter uitgevoerd worden.'

'Rechters zijn juristen en in het juridische zijn ze uitmuntend. Maar net zoals ze zeggen dat ze geen psychiater zijn, zijn ze ook geen criminologen. En het zou goed zijn dat ze bijgegaan zouden worden om bij hun afwegingen niet alleen te kijken naar de risico's. Want een persoon is meer dan een risico alleen.'

'We moeten mensen ook nieuwe kansen willen geven. Het Transitiehuis zegt het al: transitie. In plaats van enkel te focussen op risico's is het belangrijk om ook in te zetten op talenten en het geven van kansen, uiteraard goed ondersteund.'

Er is ook het voorstel om bij de voorwaardelijke invrijheidstelling uit te gaan van een vaste datum behoudens indicaties voor het tegendeel? Goed idee?

'Ja. Eigenlijk is dat ook de geest van de wet.'

'Ik maak me altijd zorgen over de uitzonderingen, de achterdeurtjes in een wet. We hebben achterdeurtjes nodig, maar de achterdeur wordt al snel de regel en dat is niet oké. Ook daarover moeten we met de magistratuur in debat. Ik ben dus voor een vaste VI-datum tenzij ernstige uitzonderingen.'

En die VI-datum ligt op één derde van de straf?

'Neen. Ook rekening houdend met de tijdsgeest zou ik het bepalen op de helft van een straf. Voor de geloofwaardigheid van de strafuitvoering lijkt me dat beter. En ik begrijp echt wel dat een derde veel te weinig is en dat dat de rechters al snel neiging zullen hebben om daar rekening mee te houden en anticiperend daarop hoger te straffen.'

Wat moeten de uitzonderingen zijn?

'Ik betwijfel of het gedrag tijdens detentie echt zwaar moet doorwegen, want we hebben weinig recht van spreken als je kijkt in welke omstandigheden we hen vasthouden. Als gedetineerden daar dan tegen ageren moeten we hen daarop niet afrekenen bij de voorwaardelijke invrijheidstelling. Maar we moeten gedetineerden ook verantwoordelijkheidszin bijbrengen. Het is dus een evenwicht dat we moeten vinden.'

'Een vaste VI-datum zou ons ook verplichten om iedereen die wil re-integreren, die kans ook effectief te geven. Want het ligt vaak aan ons als maatschappij dat de re-integratie faalt omdat we geen aanbod hebben of omdat de wachtlijsten veel te lang zijn.'

'En voor die mensen voor wie het risico op vrijheid te groot is, want die gevallen zijn er natuurlijk ook, moeten we een *long stay* hebben.'

Het Europees comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) van de Raad van Europa is opnieuw op bezoek in een aantal Belgische gevangenis. Kunnen we de conclusie van hun rapport al schrijven?

'Dat zou kunnen. We moeten de situatie niet verbloemen. Ik vind dat we moeten benoemen wat er niet goed is en dat ook kunnen zeggen. Daarom ben ik blij dat een gerespecteerd en onafhankelijk orgaan als het CPT dat werk doet. Het is voor ons een belangrijk leermoment.'

Zonder te alarmistisch te willen zijn maar het is eigenlijk vreemd dat we nog geen grote opstand hebben gehad?

'We blijven elke dag strijden om het onder controle te houden. Maar dat is de grootste angst van iedereen natuurlijk.'

Eigenlijk hebben we heel brave gedetineerden, zo zei de ex directrice van Leuven Centraal ooit?

'Dat klopt. Ze zijn niet allemaal zo, maar we hebben een hele grote massa aan brave gedetineerden. De vraag is dan, waarom moeten ze zo massaal strafeinde doen?'